

Protocol

dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
mesjamna, ils 18 da schaner 2012,
dallas 20⁰⁰ – 22¹⁰ uras en halla a Cons

Presidi: Rita Huonder-Tenner

Actuar: Ervin Maissen

Presents:

a) Cussegl	Clemens Berther
Heinrich Berther
Robert Cajacob
Bernadetta Caminada-Mühlebach
Giusep Columberg
Emerita Flepp-Degonda
Victor Flepp	Pius Huonder
Martina Gienal-Caviezel
Rita Huonder-Tenner
Jordana Lozza-Desax
Pirmin Lozza
Flavio Murer
Alfred Spescha
b) Suprastonza
communala	Dumeni Columberg
Madlen Deflorin-Spescha	Cecilia Maissen-Desax
Iso Mazzetta
c) Canzlist
communal	Andri Hendry	
d) Perstgisas	Pader Vigeli Monn	Roger Tuor
e) Hosps	15 persunas	

Presidenta dil cussegl da vischnaunca:

“La seduta dad oz ha dus cavazzins che crodan en egl. Quels ein: megleuraziun e planisaziun.

Ella politica ein quels dus cavazzins plitost materia schetga. Denton davos quels dus plaids sezuppan aunc in triep autras ponderaziuns che nus mo s’imaginein. Meglieraziun ei dapli che mo megliaziun agricola. Planisaziun ei dapli che mo ina planisaziun d’organisaziun digl ambient. Meglieraziun ei atgnamein enzatgei che mintga carstgaun giavischa ed emprova da contonscher. Quei en tuts secturs da nossa veta. Tuts vulan megliurar lur atgna situaziun ed empau era la situaziun dils auters. Mintgaton vul ins schizun aunc megliurar ina caussa ch’ei schon buna. Sche quei ei il cass, lu san ins daventar enguords. Megliuraziun en sesez ei pia ina buna caussa. Mintga generaziun sesprova da megliurar. Sche nus patertgein concret vid noss’atgna famiglia, lu eis ei probabel tier nus tuts aschia, che nossa generaziun ha meglier che quella da nos geniturs. E lezza puspei ha giu in bionton meglier che quella da nossas tattas e tats. Schebein nos affons han meglier che nossa generaziun, gliez ei aunc buca segir e dependa bia da nies agir.

La miglior cuntinuada ch’ins sa constatar ei segir buca vegnida en in plum e tut en ina gada, mobein pass per pass, en pintgas buccadas, tut ina suenter l’auter. Quella experientscha semuossa era ella politica. Igl ei buca diltut falliu da secuntentar cun progress bein dosai senza vuler pretender adina e dapertut il maximum.

Il secund cavazzin ei planisaziun. Clar ch’ei drova planisaziun. Schon la construcziun dalla renomada tuor da Babel muossa che senza planisaziun fuss il disuorden programaus e biars resultats buca pusseivels. Era en nossa veta privata e dil mintgadi drova ei planisaziun. Mintga famiglia planisescha sia veta, p.ex. sch’ins vul, cu ins vul, ni nua ch’ins vul baghegiar casa, ins planisescha affons, vacanzas, la lavur, la scolaziun, l’organisaziun da famiglia, e quei en tuts detagls. En famiglia ei quella planisaziun daventada enzatgei che secapescha da sesez.

Planisaziun ella politica ha denton in’altra funcziun e las consequenzas ein leu pli fermas. Fertion ch’ins planisescha ella veta privata per l’atgna famiglia, planisescha la politica aunc per auters che fussen forsa gnanc pertuccai. La politica planisescha per in’entira vischnaunca, in entir cantun ni schizun per l’entira tiara. Decisiuns da planisaziun sforzan si ad auters enzatgei ch’els forsa gnanc vulan ni gnanc drovan. La pratica muossa ch’il stadi ha la tendenza da planisar e regular era leu nua ch’igl ei gnanc necessari. El reglescha surtut cun detagls che pon valer per ils ins, mo ch’ein da disavantatg per ils auters. Sche talas regulaziuns fussen forsa gnanc necessarias, lu damond’ins cun raschun, daco la planisaziun e reglaments ein vegni pli impurtonts ch’ils carstgauns.

Savens aud’ins il slogan: “Ins tschappa ils pigns e schanegia ils gronds”. Gest tier la planisaziun ei quei per part aschia. Cun regulaziuns en rama dalla planisaziun san ins prender “als pigns” dretgs ch’els han adina giu. Ins sminuescha lur basegns individuals. Quei pertucca ussa buca la fatschenta da planisaziun da questa sera. Denton duei quella ponderaziun esser per nus in avis dad esser precauts cun memia gronda regulaziun e cun prescripziuns buca necessarias. En quei senn giavischel jeu al cussegl per questa sera ed era vinavon in bien maun.

Mortoris:

Cun in bien patratg lein nus seregurdar dils defuncts, Susanna Giger-Tschuor da Cavardiras, naschida ils 8 d’uost 1917 e morta ils 24 da december 2011 e Giacomo Dotti-Baumgartner da Clavaniev, naschius ils 22 da settember 1932 e morts ils 14 da schaner 2012. Ils defuncts ruaussien en pasch.”

Presidenta dil cussegl da vischnaunca

Il biro dil cussegl da vischnaunca propona da cumpletar la gliesta da tractandas cun in’ulteriura tractanda “elecziun d’ina cumissiun predeliberonta parlamentara per la revisiun dil regulativ da salarisaziun”.

Cunquei ch'ei vegn fatg negina opposiziun encunter la proposta da completar la gliesta da tractandas secloma quella sco suonda:

- Tractandas:*
1. Protocol nr. 23-2009/2012
 2. Meglieraziun funsila: Decisiun da principi (messadi nr. 35-2009/2012)
 3. Revisiun parziala dalla planisaziun locala: 2. lecziun (messadis nr. 36- e 36.1-2009/2012 e rapport supplementar)
 4. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)
 5. Elecziun d'ina cumissiun predeliberonta parlamentara per la revisiun dil regulativ da salarisaziun

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 24-2009/2012
Seduta dils 18 da schaner 2011

1. Protocol nr. 23-2009/2012

Presidenta dil cussegl da vischnaunca

Il protocol ei vegnius tarmess tier per posiziun. Enteifer ils 5 dis fixai ei vegniu inoltrau in'objecziun da cusseglier Pirmin Lozza pertuccont il votum sin pagina 9 dil protocol nr. 23. Cusseglia Pirmin Lozza giavischa ch'il protocol vegni completaus sco suonda:

Cusseglia Pirmin Lozza

Pertucca quella reglamentaziun sulettamein la zona da Caschuarz? Cura sa quella reglamentaziun passar en vigur?

President communal

Art. 54bis pertucca sulettamein la nova zona da habitar Caschuarz. La reglamentaziun davart habitaziuns primaras e secundaras entra en vigur suenter l'approbaziun entras la cuminonza dils votants e la Regenza.

Il protocol nr. 23-2009/2012 dalla seduta dils 16 da december 2011 vegn approbaus senza opposiziun cun la midada proponida da cusseglier Pirmin Lozza.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

2. Meglieraziun funsila: Decisiun da principi (messadi nr. 35-2009/2012)

Geraua Cecilia Maissen

Presenta la fatschenta a basa d'ina presentaziun da PowerPoint. La suprastanza communal ha giu installau ina cumissiun cun l'incarica d'elaborar in studi davart l'urgenza d'ina meglieraziun funsila enteifer il territori dalla vischnaunca da Mustér. La lavur ei vegnida exequida en collaboraziun cul biro d'inschignier Cavigelli Ingenieure AG. Igl ei semussau ch'ina meglieraziun funsila enteifer la vischnaunca da Mustér ei urgenta e necessaria. La realisaziun sco era la sanaziun d'ina reit da vias da cultivaziun adequatas al temps ei finanziamein mo pussevla sche quei succeda en cumbinaziun cun ina meglieraziun generala cumbinada cun in'arrundaziun da terren.

Ils mieds finansials che stattan a disposiziun annualmein han per consequenza che la meglieraziun sto vegnir etappada sur in spazi da 30 entochen 45 onns.

La situaziun dil puresser ei semidada ils davos onns considerablamein. Il diember dils menaschis ei sereducius, la tratga d'animals ei sediversificada e la cultivaziun da terren sefa cun grondas e grevas maschinas.

Quellas midadas basegnan ina gronda reit pil diever agricol, mo era pil forestalessar, il turissem, sco era ils basegns generals dalla populaziun.

Cun varga 1400 parcelas ei la parcellaziun fetg gronda. Cheutras vegn ina cultivaziun dil terren agricol adequata al temps engreviada.

110 dallas 1153 plazzas da lavur en vischnaunca stattan a disposiziun sil sectur agricol. Quei munta a 9.5% dallas plazzas da lavur avon maun. Ei existan 28 menaschis principals e 12 menaschis accessoris. Tut en tut cultivescha l'agricultura 675 hectaras sin ca. 1488 parcelas. En cumparegliaziun cul menaschi claustral che cultivescha 11 parcelas ha in pur stuiu cultivar 128 parcelas per possibilitar avunda pavel per siu menaschi.

Il studi preveda ina reit da vias da ca. 33 km. Da quei vegnan 7.8 km realisai da niev. Ca. 26 km vias existentas duein vegnir sanadas e slargadas. Quella reit da vias duei lubir ina cultivaziun dil terren agricol da maniera economica ed adequata al temps. La reit da vias duei denton era risguardar tut ils ulteriurs interess, sco il diever forestal, turistic e denter auter la colligiaziun denter vischinadis ed uclauns.

Las retschercas dil studi han mussau che la reit da vias sto vegnir sanada ed adattada da rudien. Ins ha era intercuret g sulet in sanaziun dalla reit da vias. Finanziamein pudess la vischnaunca buca purtar quei buordi. Perquei eis ei necessari da colligiar quellas lavurs cun ina meglieraziun generala.

Cunquei ch'igl entir project ei cumbinaus cun dabia cuosts basegna ei igl εμπrem ina decisiun da principi, schebein la meglieraziun funsila duei vegnir exequida ni buca. Il program da spazi ensiara suandontas lavurs:

1. Elaboraziun dil project
2. Arrundaziun
3. Avertura (vias) dil terren cultivau
4. Mesiras da construcziun aulta
5. Protecziun dalla natira e dalla cuntrada
6. Cunfinaziun denter praus ed uaul
7. Giudicament d'objects cun muntada archeologica

Ils differents objects dalla meglieraziun ston mintgamai vegnir publicai. Tier mintga publicaziun exista la pussevividad da far diever dils mieds legals.

Entras la meglieraziun funsila vegn ei ad esser pusseivel da segirar la cultivaziun da terren meins accessibels e cheutras da prevegnir che ulteriur terren agricol surcreschi cun caglias ed uaul. Il transport dil pavel vegn pli cuorts. Plinavon vegn ei ad esser pusseivel d'ademplier las novas prescripziuns cantunalas e federalas che van 2014 en vigur.

La meglieraziun preveda dus projects. Numnadamein la meglieraziun dil territori ch'ei aunc buca staus cumpigliaus d'ina meglieraziun, sco era il manteniment dallas vias da meglieraziun da Segnas e Madernal-Pardomat. La meglieraziun duei denton buca mo vegnir dabien al puresser, mobein all'entira populaziun.

El cass che la meglieraziun vegn concludida sa la vischnaunca quintar cun contribuziuns federalas e cantunalas dad 80% ed el cass dallas lavurs da manteniment a Segnas cun contribuziuns da 65%.

La finanziaziun succeda en emprema lingia entras considerablas contribuziuns dalla confederaziun e dil cantun. Plinavon entras contribuziuns dils proprietaris da terren e dalla vischnaunca.

Suenter la deducziun dallas contribuziuns duein ils cuosts pils proprietaris da terren buca survargar la media da frs. 2'500.-- per hectara. Alla vischnaunca restan ca. 12% dils cuosts ni ca. frs. 4.2 milliuns. Quei munta cuosts annuals da frs. 110'000.-- entochen frs. 140'000.--.

Aschinavon ch'il program sa vegnir observaus, vegn la meglieraziun terminada igl onn 2050.

Debatta d'entrada

Cussegliaer Alfred Spescha

"Oz sefatschenta il cussegl da vischnaunca cun in studi davart la meglieraziun funsila. Quei studi cumpeglia ina gronda part dil territori agricol da nossa vischnaunca ed ei per l'agricultura da gronda muntada. Il studi presentau dat ina buna survesta dalla situaziun en vischnaunca, el presenta era propostas co ina meglieraziun savess sepresentar egl avegnir.

A caschun d'ina sera d'informaziun han ils responsabels pil studi orientau ensemen cun Aurelio Casanova, cau digl uffeci per geoinformaziun ed agricultura, il puresser davart il project per ina meglieraziun per la vischnaunca da Mustér.

A caschun dalla radunonza generala dall'uniun purila il december vargau ha quella medemamein tractau il tema dalla meglieraziun generala. En ina votaziun consultativa han 14 da 15 presents susteniu il project per ina meglieraziun funsila. Quei resultat clar conferma la necessitad d'ina meglieraziun funsila.

Sco representant dil puresser lessel far entginas ponderaziuns davart la situaziun da biars menaschis purils en vischnaunca. Las midadas rasantas enteifer l'agricultura dils davos onns ha menau bein enqual menaschi puril als cunfins da sias pusseivladads d'existenza, en special la lescha d'animals ch'ei vegnida e che vegn midada cuntinuadamein, proximamein sigl 1. da schaner 2013. La lescha davart il schurmetg dallas auas sto vegnir respectada rigurusamein. La gronda variaziun da products sil sector da produziun nua mintga menaschi sto sco sorprendider eleger quei ch'ei per siu menaschi adattau. Quels fatgs pretendan cuntinuadamein da s'adattar allas pretensiuns per retscheiver pagamenti directs. La diversificaziun dils numerus programs da produziun engrevieschan per part la collaboraziun denter ils menaschis.

Tier baghetgs d'economia anflein nus aunc adina menaschis che ston vegnir a frida cun baghetgs da 100 e varga onns, ina situaziun buca acceptabla. Mo era baghetgs ch'ei vegni construi ils davos decennis ston vegnir engrondi. Ils baghetgs construi ordeifer il vitg han la pusseivladad da vegnir engrondi el liug, ferton che baghetgs baghegiai el vitg u agl ur dil vitg ston muort munconza da spazi vegnir baghegiai da niev ordeifer il vitg. Per construir baghetgs cun ina grondezia che satisfa allas pretensiuns digl avegnir basegna ei era parcelas adattadas per quei intent. Oz havein nus menaschis che san buca sesviluppar muort munconza d'access allas parcelas che possibilitassen il svilup necessari d'in menaschi puril cun in baghetg che satisfa allas pretensiuns tschentadas. La statistica presentada dat ina survesta dil svilup dils menaschis purils dil davos decenni. Per cultivar il terren cun adina dameins menaschis eis ei stau indispensabel da modernisar ed adattar il parc da maschinas. La modernisaziun dalla tecnica ha augmentau la segirtad dallas maschinas per las persuna che fan diever da quellas. La segirtad dallas maschinas porta denton cuntinuadamein maschinas pli ladas sin nossas vias. Las vias avon maun corrispundan buca als basegns pretendi da vias funsilas. Vias stretgas ein buca mo in prighel per il manischunz, mobein era pil sentupar.

Tier la revisiun dalla lescha d'agricultura da nossa vischnaunca ei avon entgins onns la pasculaziun cumina vegnida cassada. Per menaschis cun parcelas pintgas e che han buca la pusseivladad da prender a tscheins prau cunfinont ni da brattar terren cun vischins fuss la pasculaziun ina gronda levgera. Nua la relaziun humana denter vischins pitescha ei igl access allas parcelas, ton per la cultivaziun sco per la pasculaziun daventada ina sfida. Quella situaziun sa vegnir corrigida mo cun ina engrondaziun dallas parcelas ed in access adequat. Tier ina nova repartiziun da terren vegnan era dretgs e grevezias dalla parcelas reglamentai da niev, quei che levgescha considerablamein la cultivaziun.

Il studi avon maun presenta ina reit da vias che duei satisfar als pli urgents basegns. A vesta dil liung temps da construcziun da bunamein 40 onns duessen ins esser aviarts ed innovativs pertuccont la realisaziun dil project general. Mo en in project general da meglieraziun han ins la pusseivladad da resalvar il terren per vias, sendas ed auters intents che surveschan al generalesser.

Tenor informaziun d'Aurelio Casanova ston tuts surpassadis dalla viafier vegnir sligai si en connex cun ina meglieraziun generala. Quell'informaziun conferma il patratg d'era integrar la meglieraziun da Segnas en la nova repartiziun da terren. Quella repartiziun lubess da sligiar vias existentas en la meglieraziun da Segnas, d'engrondir las parcelas ch'ei ord vesta dalla situaziun hodierna memia pintgas sco era d'arrundar las parcelas ch'ei vegnid destruidas entras la realisaziun dalla via al vischinadi da Segnas.

Ulteriuramein savess vegnir scuntrau terren ch'ei egl ulteriur perimeter da meglieraziun. Quell'idea duess denton vegnir discussiunada cun ils proprietaris da terren dalla meglieraziun Segnas.

Ina meglieraziun cun cuosts da frs. 26 milliuns ei bein considerabla. Cantun e Confederaziun ein prompts da surprender ca. 80% da quels cuosts. Ils cuosts restonts san vegnir reparti sur bunamein 40 onns. Quei levgiescha considerablamein la grevezia finanziaria per la vischnaunca. Per ils proprietaris da terren ei previu la summa da frs. 2'500.-- per hectara. Quella sa medemamein vegnir repartida sur bunamein 40 onns. Ordlunder sedat ina grevezia annuala da frs. 66.-- per ha. Quella summa duess esser supportabla per mintga possessur da terren. Nua che meglieraziuns ein vegnidas fatgas ha ei musau ch'ina meglieraziun ha in effect economic da grond'impurtonza per las interpresas indigenas e quei sur biars onns. Firms menaschis purils ein da gronda muntada ton per la populaziun sco era per il turissem."

Cusseglier Heinrich Berther

El studi vegn menziunau l'urgenza dil project per ina meglieraziun funsila. Denton preveda ins in cuoz da 40 onns entochen che la meglieraziun vegn terminada. Pertgei drova ei ton temps entochen che la meglieraziun ei realisada? Era ord motivs economics sco strategics fuss ei opportun, sche la meglieraziun savess vegnir terminada pli baul.

26 milliuns francs evtl. era dapli, sch'ins risguarda il temps, ein ina considerabla summa. Alla vischnaunca restan biebein 4 milliuns francs. Quei pretenda in bien equilibrer denter ils interess dil puresser ed ils ulteriurs interess e basegns dalla publicitad.

L'agricultura duei haver in nez da quei project. El studi vegn menziunau ina collaboraziun cun ils ulteriurs interessents sco il turissem ed il forestalesser. Ein quels giavischs vegni risguardai?

Geraua Cecilia Maissen

Davart dalla vischnaunca fuss ins interessaus, sch'il project savess vegnir realisau pli spert. Ina meglieraziun da quella dimensiun cuoza per regla 25 entochen 30 onns. Denton dependa il temps era dallas pusseivladads financialas da Cantun e Confederaziun. Al Cantun stattan a disposiziun annualmein 10 milliuns, alla Confederaziun 12 - 13 milliuns francs. Da quels mieds vegnan 2/3 messas a disposiziun per meglieraziuns ed 1/3 per la construcziun da baghetgs agricols. A vesta dils projects che occuoran actualmein en auters loghens eis ei da quintar ch'ei stetti a disposiziun mo ina summa restenschida. Ulteriuramein giavischa il Cantun ch'in tal project vegni era dabien al commerci indigen, specialmein allas interpresas da baghegiar e cheu fa ei senn da risguardar las capacitads avon maun.

En connex cul studi ha giu liug ina seduta cun ils organs forestals. L'elaboraziun dil project pretenda denton ina integraziun dils interess forestals sco era da tut ils ulteriurs interess.

Cusseglier Giusep Columberg

Ins quenta sin investiziuns da 26 milliuns francs cun contribuziuns dad 80% resp. 65%. Ein quellus contribuziuns garantidas pigl entir cuoz dil project?

Il project vegn elaboraus ussa per in cuoz da ca. 30 onns. Con flexibels ein ins en cass che la situaziun pretenda adattaziuns ni sch'ei semuossa en 25 ni 30 onns ch'ins duess desister d'ina via ni d'in project?

Gerava Cecilia Maissen

Aschinavon ch'il project vegn elaboraus enteifer il spazi da temps tenor il program, san ins quintar definitivamein culs 80% resp. 65%. Las contribuziuns che vegnan segiradas el rom dalla procedura d'approbaziun entras Cantun e Confederaziun restan garantidas pil cuoz digl entir project. Enteifer la realisaziun dil project sa ei dar midadas. Perquei sto ei esser pusseivel d'adattar il project allas relaziuns che semidan.

President communal

Buca mo l'agricultura, mobein l'entira vischnaunca sto saver seprofitar da quei project, quei el senn dalla formulaziun tenor pagina 5, al. 2 dil messadi dalla suprastanza communal. Sut quei tetel crodan era a vesta dalla reduziun dalla populaziun en singuls uclauns, vias da colligiazion ch'il Cantun surdat alla vischnaunca. In exempel ei la via denter Pardomat e Cavardiras. Ina sanaziun ei urgenta e mo per quella ston ins quintar cun cuosts da varga in milliun francs. La vischnaunca persula ei strusch habla d'ademplier quellas multifaras incaricas. Gest tier las vias da comunicaziun savess la vischnaunca spargnar considerablas summas.

Oz va ei sulettamein per ina decisiun da principi. Silsuenter vegn il preproject elaboraus nua ch'ils detagls vegnan concretisai. Quei vala era per la collaboraziun cun auters purtaders d'infrastructura, sco il forestalessen ed il turissem. Sin fundament dil preproject decidan las autoritads cantunales e federalas davart il project e las contribuziuns definitivadas. El rom da proceduras da publicaziun han ils proprietaris da terren la pusseivladad da prender posiziun e da far valer lur interess. Plinavon ha il pievel da decider davart la damonda da credit. Il liung cuoz per la realisaziun leventa ina certa malaveglia. Denton eis ei pusseivel d'entscheiver en paucs onns cun la realisaziun dil project. Igl onn 2020 vegnan ils purs gia a saver far diever dils avantatgs dall'arrundaziun e silsuenter tenor las prioritads era in tec alla gada dallas vias sanadas resp. dallas vias novas.

Cusseglier Robert Cajacob

Il liung cuoz per la realisaziun dil project ei il sulet punct che disturba vid quella fatschenta. Igl ei denton impurtont che la meglieraziun vegni era dabien ad ulteriurs purtaders dall'infrastructura e buca mo al pureser. El appellescha da far tuttas stentas ch'il project sa vegnir realisaus pli spert che quei ch'il program da spazi preveda.

Cusseglier Heinrich Berther

Per regla cuoza ina meglieraziun in relativamein liung temps. Talas reglas san denton era vegnir ruttas, igl ei impurtont da procurar ch'il project sesviluppeschi pli spert. Quei era a vesta che la situaziun finanziaria dil Cantun savess plitost pigiar e quei a donn e cuost dalla meglieraziun funsila. Igl ei veramein impurtont d'incorporar ad uras tuts partenaris.

Gerava Cecilia Maissen

La suprastanza communal ei segiramein interessada da procurar ch'il project vegni realisaus aschi spert sco pusseivel. Ella vegn a s'engaschar da forza persuenter. Denton vegnan las pusseivladads finanzialas dirigidas da Cantun e Confederaziun.

Cusseglier Clemens Berther

Davart la meglieraziun san in tschuat interessents recaltgar avantatgs. Nus essan avisai sin ina cuntrada che vegn tgirada e quei pretenda ch'il pureser hagi bunas cundiziuns. Bunas cundiziuns da lavur ein motivaziun per purs giuvens da s'engaschar. El giavischa perquei che quei project genereschi il fiug necessari leutier.

Cusseglier Pirmin Lozza

In project da tala muntada pretenda buna preparaziun ed informaziun. Co ha la suprastonza communal previu d'informar vischinas e vischins?

Geraua Cecilia Maissen

Igl october vargau ha gia giu liug ina informaziun pils purs. Plinavon han ils mieds da massa (La Quotidiana ed il Radio Rumantsch) informau davart il project. Pils 15 da fevrer 2012 ei previu ina sera d'informaziun publica per vischinas e vischins e pils proprietaris da terren.

Decisiun

Cunquei ch'ei vegn fatg negina proposta da buca entrar, eis ei automaticamein decidiu d'entrar e tractar la fatschenta.

Discussiun en detagl

Cusseglier Victor Flepp

Ins decida da principi davart in project che cuoza decennis. Ils avantatgs survargan considerablamein ils disavantatgs. La suprastonza communal ha suttemess in detagliu messadi ed il cussegl ha giu a disposiziun il rapport davart il studi e saviu prender investa dalla documentaziun. Ils impuls economics a liunga vesta pil commerci, per l'agricultura ed il turissem ein considerabels. L'urgenza d'ina tala meglieraziun semuossa el Tessin nua las spundas ein gleiti surcarschidas cun uaul. Cun la meglieraziun san ins prevegnir ad ina semeglionta situaziun.

Il fatg negativ ei sulettamein il liung cuoz da bunamein 40 onns. La risposta dalla suprastonza communal ei capeivla. Probablamein laian las pusseivladads finanzialas buca tier che quei project sa vegnir realisau pli spert. Denton fa ei basegns da cuntinuar cun atenziun.

Cusseglier Clemens Berther

Corrispunda la cumpart che resta als privats resp. la repartiziun da 2/3 vischnaunca ed 1/3 privats ad autras meglieraziuns?

President communal

Tier quella clav da repartiziun settracta ei d'ina directiva, la quala ei vegnida discussiunada a basa dad autras meglieraziuns. La fixaziun definitiva succeda sin fundament dil project. Pér sin fundament dil project eis ei la finala pusseivel da fixar la cumpart definitiva denter proprietaris da terren e la vischnaunca.

Decisiun

Cun 14 encunter 0 vuschs decida il cussegl da vischnaunca:

- *d'approbar il project per ina meglieraziun funsila digl intschess dalla vischnaunca da Mustér cun risguardar la situaziun Segnas e Pardomat;*
- *da suttametter quei conclus conform ad art. 17 dalla lescha da meglieraziun dil cantun Grischun alla votaziun dil pievel.*

Geraua Cecilia Maissen

Engrazia pil votum perschudent e pil sustegn.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

3. Revisiun parziala dalla planisaziun locala: 2. lecziun (messadis nr. 36- e 36.1-2009/2012 e rapport supplementar)

President communal

A caschun dalla emprema lecziun ei la revisiun dils plans buca stada dispoteivela. Ils 16 da schaner 2012 ha igl uffeci davart il svilup dil territori suttamess sia posiziun. Sper entginas objecziuns formalas da tempra secundara sa igl uffeci cantunal buca s'accordar cun la nova zona per indrezs turistics previda pils indrezs dall'uniun da scursalar a Mumpé Medel. Plinavon pretenda igl uffeci ina motivaziun supplementara per la zona speciala Disentiserhof.

L'enzonaziun previda pil Disentiserhof ei ina disposiziun impurtonta per spindrar quei impurtont potenzial turistic ed ina acziun per promover nosa economia senza stuer impunder daners da taglia. Quella midada fuorma ina impurtonta part dil niev concept. Ei setracta dalla medema sliigiun sco ad Acla da Fontauna, Crest d'Acletta e Pignola. Las ulteriuras enzonaziuns ein pintgas modificaziuns. Tut en tut ei previu in'enzonaziun da rodund 6'700 m². Enviers la reducziun marcanta dalla reserva da terren da baghegiar dapi igl onn 2007 semuossa in saldo da rodund 24'800 m².

Tier l'enzonaziun Disentiserhof setracta ei d'ina decisiun da principi. Aschinavon ch'il pievel e la Regenza approbeschan la revisiun, drova ei ina planisaziun d'areal. Quei ei ina procedura fetg cumplicada e pretensiusa. El rom da quella procedura vegn denter auter era reglau il diever dallas habitaziuns secundaras, che ston star a disposiziun al menaschi da hotel. Ei pretenda ina garanzia ligionta a favur dalla realisaziun d'in project cun valurs restontas. Las obligaziuns francadas el plan d'areal impedeschan la realisaziun d'in object da speculaziun. Per la realisaziun dil plan d'areal eis ei da preveder in cuoz da ca. 1 ½ onn.

Presidenta dil cussegl da vischnaunca

A caschun dalla davosa seduta ha il cussegl da vischnaunca decidu d'entrar e da tractar la fatschenta. Consequentamein croda la debata d'entrada.

Cusseglia Alfred Spescha

Il president communal ha rispundiu ina buna part dallas damondas. Tuttina pren il cusseglier posiziun tenor entginas damondas ch'ei sedadas. "A caschun dall'emprema lecziun dalla revisiun parziala dalla planisaziun locala ha il cussegl da vischnaunca incaricau la suprastanza communal dad aschi spert sco pusseivel sliigar la pendenza arisguard las localitads da restauraziun, il bogh cuvretg, il casti ed igl areal da Chischliun.

Sco intervegnu entras la pressa e plinavon entras posta electronica davart dalla canzlia communal, eis ei reussiu alla Banca Raiffeisen Cadi en stretga collaboraziun cun il president communal da vender las sura menziunadas immobilias. Ei descha era a mi d'admetter in compliment sco era engraziament per la beinreussida fatschenta.

Tenor il messadi appartenent la revisiun parziala dalla planisaziun locala propona la suprastanza communal denter auter d'integrar ina surfatscha cun ina mesira da 5'340 m² ella zona speciala Disentiserhof sco terren da baghegiar. Quei agir para a mi, excepiu la zona da campar, igl areal da formaziun Acla da Fontauna, las reglamentaziuns pertuccont habitaziuns primaras e secundaras en la zona per indigens a Caschuarz, prematuraus e quei cun suandontas argumentaziuns:

- Las finamiras dils investurs, pia dalla Mettlen Immo SA, ein a mi sefundau sin la documentaziun avon maun nunenconuschentas.
- Tier las propostas dalla suprastanza communal munchental in concept a liunga vesta.
- Jeu sundel buca encunter in progress sin il sectur turistic. Quei ch'ei denton per mei inacceptabel ei il fatg, ch'igl ei negliu d'intervegnir en quei messadi che quei terren astgi sut neginas circumstanzias curdar en mauns da speculants cun tut autras intenziuns.
- Sco enconuschent eis ei previu l'entschatta fevrer ina seduta communal cun ils cussegls da vischnaunca da Tujetsch e Mustér. Il tema che duei vegnir dilucidaus tier quella seduta ei denter auter: habitaziuns secundaras.
- Fuss ei buca ual sefundau sin quei tema prudent da giavischar dalla Mettlen Immo SA in clar concept davart il previu. Per mei para quei zun evident, d'astgar seperschuader davart las habilitads dils novs investurs sin il sectur da restauraziun, sco era davart il previu sin il terren en discussiun, avon ch'ins decidi da parter tier tal sco zona da baghegiar.
- Davart la valeta da quei terren il mument d'ina enzonaziun sco terren da baghegiar fetschel jeu neginas speculaziuns. Quei ch'jeu selubeschel denton ual en quei connex da far menziun, ei il fatg ch'igl ei gia differentas gadas instradau il giavisch da sminuir il pei da taglia. Ei drova cheu neginas indicaziuns supplementaras davart dils responsabels sur igl agir dallas vischnauncas vischinontas sin quei sectur. Quei ch'ei segir ei; ad investurs per la gronda part da nus aunc buca enconuschents, sedeclaran ins prompts da far plaschentins en considerablas summas. A convischins e convischinas senuspeschan ins cun vehemenza da sminuir pil mument il pei da taglia."

President communal

El rom dil plan d'activitad ha il cussegl da vischnaunca incaricau la suprastanza communal da promover l'economia cun disposiziuns planisatorias. Cun quella mesira eis ei pusseivel da sustener l'economia senza impunder daners da taglia. Quei instrument da promoziun ei vegnius approbaus aschibein dil cussegl da vischnaunca sco dalla cuminonza dils votants. El ei vegnius applicaus per il plan da quartier cun la zona da mistregn a Pignola, l'enzonaziun d'ina gronda parcella da baghegiar al Crest d'Acletta (gidar a realisar stabiliments d'ennevar) ed il plan d'areal Acla da Fontauna. Sebasond sin quella pratica secumprovada e sancziunada dil cussegl da vischnaunca e dil pievel ha la suprastanza communal applicau ils medems principis per reactivar il grond complex turistic Disentiserhof. Ella spetga ch'il cussegl da vischnaunca risguardi ils principis ch'el ha applicau ils davos onns e sustegni era quell'enzonaziun.

Ils investurs han l'intenziun da realisar in center turistic cun ina funcziun d'irradiaziun sur ils cunfins dalla vischnaunca e quei sut la premissa ch'il terren vegni enzonaus. Sche l'enzonaziun vegn renviada, ei quei da grond donn pigl entir project. L'enzonaziun cun l'obligaziun d'ina planisaziun d'areal ei cumbinada cun ina liunga procedura. En quella procedura vegnan tuttas restrincziuns suramenziunadas incorporadas. Ils investurs vulan utilizar igl emprem igl existent cun acquistar in tschuppel appartaments necessaris pil menaschi da hotel. Il concept digl investur actual porta considerabels avantatgs visavi l'emprema gruppa d'interessents. Lezza

prevedeva differentas societads, ina per l'infrastructura turistica. Tenor la nova gruppa dat ei buca quella separaziun. Quei ei ina considerabla migliur. La creaziun d'ina societad purtadra pil bogn fuss stada cumbinada cun grondas difficultads. Aschinavon ch'ins vegn da realisar il model per habitaziuns secundaras, sto il gudogn che seresulta ordlunder star a disposiziun ligiontamein per il menaschi da hotel semeglient al model dil Parkhotel a Flem ni dil Hotel Schweizerhof a Lenzerheide. In problem ei co il pievel svizzer decida ils 11 da mars davart l'iniziativa Weber. Quella effectuass ina bloccada totala per nosa vischnaunca, damai ch'il diember da habitaziuns secundaras survarga la limita da 20%. Vegness quell'iniziativa approbada, havess quei consequenzas fotalas. Tonpli eis ei necessari che la vischnaunca contribueschi sia part en favur dil complex Disentiserhof e franchiseschi quei en ina reglamentaziun conform allas novas pretensiuns dil Cantun e dalla Confederaziun.

Art. 39 LB (lescha da baghegiar)

Cussegliaer Clemens Berther

Da niev vegn lubiu da postar suttetgs da lenn, ils quals san restar en siu liug era ils meins d'unviern. Fa ei senn da pretender che las rulottas vegnan allontanadas igl unviern?

Gerard Iso Mazzetta

Il TCS ha naven dall'entschatta construiu baghetgs che corrispundan mo ad in menaschi da stad. Pia corrispunda l'allontanaziun dallas rulottas era alla filosofia dil TCS. Cheutras san ins prevegnir ch'ei detti cul temps baghetgs cun atgnas parcelas, sco quei ei gia succedi sin auters campadis. Fontanivas ei in liug da valeta singulara era ordeifer la sesiun da campar ed a quellas valetas duess ins tener quen. Per quei duein las rulottas vegnir allontanadas sur unviern.

Art. 54bis LB

President communal

A caschun dalla davosa seduta ha la suprastanza communal menziunau ch'ei seigi necessari d'examinar da rudien la problematica cumplicada dallas habitaziuns secundaras. Per quei intent ein ins seconferius cul cussegliaer giuridic dalla vischnaunca, dr. Otmar Bänziger. La reglamentaziun pervida pils art. 54bis e 54ter valan exclusivamein per la zona da habitar per indigens a Caschuarz cun ina surfatscha da strusch 3'000 m². Dacuort ha la suprastanza communal acquistau quei sulom e decidiu da surschar quei terren en dretg da baghegiar. Sin fundament dil conclus dalla Regenza dils 26 da matg 2009 ei la vischnaunca obligada da relaschar per quei territori disposiziuns concernent la relaziun da habitaziuns secundaras. Cass cuntrari ei il diever dil sulom bloccaus.

El rom dallas retschercas ha nies giurist aunc fatg attents sin las prescripziuns d'execuziun. Sin fundament d'art. 54, al. 2 dalla lescha da baghegiar san quellas reglamentaziuns vegnir stipuladas ell'ordinaziun executoria tier la lescha da baghegiar. Quell'ordinaziun stat en cumpetenza dalla suprastanza communal.

Cussegliaer Clemens Berther

Per part ein las damondas gia rispundidas. Priu che la vischnaunca relai pli tard prescripziuns per las habitaziuns secundaras per ulteriurs territoris, ston quels dus artechels puspei vegnir midai?

President communal

Ina restricziun da quella fuorma pigl ulteriur territori basegna differentas mesiras planisatorias, essend ch'ina tala decisiun ei cumbinada cun grondas restricziuns dalla proprietad privata. Perquei eis ei era da stipular claremein per tgei territoris che quellas restricziuns valan. Igl eis ei pusseivel che prescripziuns pil quartier Caschuarz vegnessen adattadas pli tard.

Cusseglier Pirmin Lozza

Serefereschan las prescripziuns executorias che vegnan stipuladas ell'ordinaziun sulettamein sin ils dus art. 54bis e 54ter?

Cussegliera Martina Gienal

Tenor art. 54bis, al. 6 eis ei buca lubiu da transformar ina habitaziun primara en ina habitaziun secundara. Co se presenta quella situaziun el cass ch'ina habitaziun primara vegn surprida dalla feglialonga che habitescha ella Bassa e che fa mo sporadicamein diever da quella habitaziun?

President communal

Las prescripziuns executorias sereferschan directamein sin ils art. 54bis e 54ter, tonpli che quellas prescripziuns ston sebasar sin ils dus novs artechels dalla lescha da baghegiar. La damonda davart la transformaziun d'ina habitaziun primara en ina habitaziun secundara pertucca il coc da quella fatschenta. Quella prescripziun sereferescha sulettamein sin art. 54bis e consequentamein sulettamein pil quartier numnau da Caschuarz. Aschinavon ch'ins vul stipular semeglientas prescripziuns per auters territoris, drova quei intensivias retschercas davart las consequenzas e claras prescripziuns.

Gerau Iso Mazzetta

Cantun e Confederaziun obligeschan las vischnauncas da reglar la problematica dallas habitaziuns secundaras. Las vischnauncas turisticas ston sefatschentar il proxim temps intensivamein cun quella damonda.

Decisiun

Cun 12 encunter 2 vuschs decida il cussegl da vischnaunca;

1. *d'approbar la revisiun parziala dalla planisaziun locala sut la resalva ch'ei succedi neginas midadas materialas sin fundament dalla procedura da consultaziun tiel Cantun, sco era dalla publicaziun da cooperaziun. Dalla revisiun parziala ein pertuccai:*

- Plan da zonas e plan general da formaziun 1:2'000*
- Plan da zonas 1:10'000*
- Plan general d'avertura, traffic e provediment 1:2'000*
- Revisiun parziala dalla lescha da baghegiar (art. 48bis, art. 54, art. 54bis ed art. 54ter)*

2. *da suttametter quei conclus tenor art. 11, al. 1 dalla lescha da baghegiar alla cuminonza dils votants.*

President communal

La suprastanza communal ha decidiu da retrer la fatschenta davart la damonda da credit frs. 450'000.-- per ina contribuziun vid la sanaziun dil bogn cuvretg Disentiserhof tenor messadi nr. 33-2009/2012, aschia che quella fatschenta ei liquidada definitivamein. Ins vegn denton ad encurir ina sligiazion en connex cun ina cunvegnientscha davart il diever dil bogn.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 24-2009/2012
Seduta dils 18 da schaner 2012

4. Ura da damondas

Presidenta dil cussegl da vischnaunca

Alla suprastanza communal ei vegniu inoltrau neginas damondas.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

5. Elecziun d'ina cumissiun predeliberonta parlamentara per la revisiun dil regulativ da salarisaziun

Cusseglir Pirmin Lozza

Uonn han liug las elecziuns communalas. A vosta dalla situaziun actuala vesa il biro dil cussegl da vischnaunca la necessitad da sefatschentar ad uras cun differentas damondas en quei connex. Sin fundament d'art. 24 dil regulativ da fatschentas propona el d'eleger ina cumissiun predeliberonta parlamentara che prepara quella fatschenta per la tractaziun a caschun dalla seduta dil cussegl da vischnaunca dils 22 da zercladur 2012. El propona suandonts commembers. Cusseglir Clemens Berther, cusseglir Heinrich Berther, cusseglir Pius Huonder, vicepresident Flavio Murer e presidenta Rita Huonder-Tenner.

Cusseglir Giusep Columberg

Fagess ei buca senn, sch'era commembers dalla suprastonza communal prendessen part a quella cumissiun?

President communal

Ina cumissiun parlamentara secumpona mo da commembers dil cussegl da vischnaunca. La suprastonza communal accumpogna las lavurs ed assista allas sedutas cun vusch consultativa. La cumissiun sa denton era consultar experts.

Decisiun

Cun 9 vuschs e 5 abstenziuns elegia il cussegl da vischnaunca suandonts commembers dil parlament communal ella cumissiun predeliberonta parlamentara per la revisiun dil regulativ da salarisaziun:

- *Clemens Berther*
- *Heinrich Berther*
- *Pius Huonder*
- *Rita Huonder-Tenner*
- *Flavio Murer*

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen